

УДК 378.04:502]:001.89

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.23.183259>

ІРИНА СОЛОШИЧ

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ЕКОЛОГІВ

У ході дослідження проаналізовано теоретичну й практичну розробленість проблеми особистісно-орієнтованого підходу до формування науково-дослідницької компетентності. Розкрито сутність понять «особистісно-орієнтоване навчання», «особистісно-орієнтований підхід». Розглянуто умови і методи організації навчального процесу при формуванні науково-дослідницької компетентності з позиції особистісно-орієнтованого підходу. Визначено, що застосування розроблених інформаційно-пошукових систем та комп'ютерних засобів у навчальному процесі реалізують принципи науковості, професійної спрямованості, практичної значущості та створюють необхідні умови для реалізації індивідуального, диференційованого особистісно-орієнтованого підходу при формуванні науково-дослідницької компетентності.

Ключові слова: науково-дослідницька компетентність; майбутні фахівці-екологи; особистісно-орієнтований підхід

Актуальність теми. Екологічна ситуація в Україні ставить перед суспільством завдання підготовки високоосвічених фахівців-екологів, які здатні самовдосконалюватися, самореалізовуватися, готових застосовувати в професійній діяльності новітні технології. Розв'язання цього завдання здійснюється через пошук підходів до змісту, форм, методів навчання, що забезпечують можливості для наукового розвитку і професійної самореалізації особистості.

Отже, актуальність проблеми дослідження особистісно-орієнтованого підходу (ООП) при формуванні науково-дослідницької компетентності (НДК) у майбутніх фахівців-екологів (МФЕ) зумовлена потребою конкурентоспроможних на ринку праці фахівців, НДК яких повинна відповідати сучасним вимогам виробництва та роботодавців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання особистісно-орієнтованого підходу заклали в 60-ті роки ХХ століття А. Маслоу, Р. Мей, К. Роджерс, В. Франкель. Серед науковців, що присвячували свої праці питанню особистісно-орієнтованого підходу як психолого-педагогічного принципу у підготовці майбутніх фахівців є Н. Алексєєв, В. Білоусова, О. Бондарєвська, І. Бех, О. Вишневський, Я. Гальперін, Г. Дорофєєв, О. Дубасенюк, Б. Житник та ін.

Реалізації особистісно-орієнтованого підходу в професійній екологічній освіті розглядали в своїх дослідженнях Г. Білецька, В. Боголюбов, Ю. Гришаєва, М. Гриньова, Г. Пустовіт, В. Рибалка, Н. Рідей, Г. Сорокіна та ін.

Е. Бондарєвська, Н. Канторович, А. Маркова, В. Серіков, І. Якиманська у своїх роботах відобразили процес формування науково-дослідницької компетентності студентів з позиції особистісно-орієнтованого підходу.

Аналіз сучасних психолого-педагогічних досліджень дозволив засвідчити, що вони не висвітлюють особливості та закономірності реалізації особистісно-орієнтованого підходу до процесу формування НДК майбутніх фахівців-екологів, тому ця проблема є предметом подальших перспективних дискусій.

Мета статті – висвітлити роль особистісно-орієнтованого підходу в процесі формування науково-дослідницької компетентності майбутніх фахівців-екологів.

Аналіз результатів дослідження. Для використання особистісно-орієнтованого підходу при формуванні науково-дослідницької компетентності у МФЕ розглянемо визначення основних понять даного дослідження.

Ми підтримуємо думку С. Сисєвої, що метою вищої освіти, як і освіти взагалі, є формування всебічно розвиненої особистості, компетентної не тільки в своїй професійній діяльності, але й всебічно обізнаної і моральної людини, яка б була вмотивована і вмiла постійно поповнювати свої знання (Сисєва, 2012, с. 4).

Важко не погодитись з М. Гриньовою, що особистісно-орієнтоване навчання – це навчання, у центрі якого знаходиться особистість: її мотиви, цілі, неповторний психологічний склад. Виходячи з інтересів особистості, рівня її знань і умінь, викладач визначає мету знань і коригує освітній процес, керуючись розвитком особистості (Гриньова, 2004, с. 37).

М. Боришевський вважає, що «зараз є необхідність формування нових ціннісних ідеалів, світогляду людини, яка буде жити і працювати в Україні, де цільові та ціннісні орієнтації сполучатимуть творчість, нові оригінальні ідеї з народними традиціями та культурою» (Боришевський, 1997, с. 146).

Грунтуючись на визначеннях дослідників (С. Сисєвої, М. Гриньової, М. Боришевського) та ін., вважаємо, що особистісно орієнтоване навчання, має на меті не тільки передачу наукового досвіду у вигляді знань, умінь і навичок, а й повинно формувати ціннісні орієнтації особистості, світогляд, розвивати мотивацію до навчання, набувати особистісний досвід діяльності, здатність адекватно діяти в проблемних професійних ситуаціях.

Нам близькі погляди І. Якиманської, що «навчити можна всьому і будь-кого. А ось навчатися, щоб стати освіченим, кожен повинен сам шляхом організації власної діяльності на основі особистісних потреб, використовуючи індивідуальні способи навчальної роботи» (Якиманська, 2000, с. 26).

О. Кулик вважає, що сутність особистісно-орієнтованого підходу полягає в усвідомленні педагогом багатогранного складного світу психічних і соціальних якостей вихованців; іншими словами – це усвідомлення людини як системи, що визначає психічні особливості особистості (Кулик, 2017, с. 116).

На думку А. Маслоу підґрунтям особистісно орієнтованого підходу є: гуманізм, спрямований на виховання вільної особистості і розвиток її самостійності; визнання пріоритету особистісного перед суспільним; всебічне задоволення пізнавальних потреб особистості; виявлення і реалізація особистісного потенціалу та розвиток внутрішнього світу людини (Маслоу, 1982, с. 305).

І. Якиманська підкреслює, що в основі особистісно орієнтованого підходу «лежить визнання індивідуальності, самоцінності кожної людини, його розвитку не як колективного об'єкту, але, перш за все, як індивіда, наділеного своїм неповторним суб'єктивним досвідом» (Якиманська, 2000, с. 9).

Е. Зеєр визначає особистісно-орієнтований підхід як «становлення духовності особистості, що дозволяє їй реалізувати свою природну, біологічну і соціальну сутність. Метою виховання є створення умов для задоволення потреби бути особистістю духовно багатою, психічно здоровою» (Зеєр, 1998, с. 34).

З точки зору нашого дослідження вважаємо, що особистісно-орієнтований підхід при формуванні НДК у МФЕ це найважливіший психолого-педагогічний принцип, що передбачає: урахування індивідуальності особистості; систему відносин, за якою кожен студент відчуває себе особистістю; приділення уваги педагога особисто до нього; розвиток особистості, а саме набуття і збагачення дослідницького досвіду фахівців.

На формування НДК у МФЕ впливають: принципи (життєздатність, спрямованість на особистий розвиток студента), функції (організаційно-управлінська, спонукально-мобілізуєча, розвивально-прогностична, інформаційно-аналітична, контрольна-оцінювальна), засоби (комп'ютерні, мультимедійні, підручники та ін.), форми професійної підготовки студентів.

Безумовно, науково-дослідницька діяльність (НДД) для МФЕ передбачає наявність у нього особистісних здібностей, мотивів, знань і вмінь, які відіграють важливу роль особистості в самостійності, самореалізації, самовдосконаленні, розкритті своїх наукових можливостей, мобільності, єдності своїх цінностей, здатності та готовності їх до успішного розв'язання професійних завдань.

Нам близькі погляди Л. Качалової, Д. Качалова, А. Качалова, які вважають, що основними ознаками особистісно-орієнтованого підходу є: організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії; створення умов для самоактуалізації особистості; забезпечення зовнішніх і внутрішніх мотивів студентів; отримання задоволення від вирішення науково-дослідницьких завдань; забезпечення умов для самооцінювання; перенесення акценту у функціях педагога на позицію фасилітатора педагогічної системи загалом і педагога зокрема, що визначає позиції у взаємодії із суб'єктами процесу формування особистості (Качалова, Качалов Д., & Качалов А., 2007, с. 34).

З огляду на вищезазначене, вважаємо, що при формуванні НДК з позиції ООП викладачу необхідно виконувати наступні умови:

- установлювати емоційно-комфортний особистісний контакт із студентом на основі організації наукового співробітництва, для отримання задоволення не тільки від результату НДД, а й від самого процесу;
- організовувати ситуації успіху задля усвідомлення МФЕ радості від свого розуму, емоцій, компетентності;
- створювати сприятливу психологічну атмосферу в якій задовольняються інтелектуальні індивідуальні й колективні потреби, виникає необхідність до самоосвіти, саморозвитку, самореалізації особистості;
- надавати варіативні завдання для можливості вибору форм НДД для розвитку наукового потенціалу особистості.

Розглянемо методи і засоби організації навчального процесу при формуванні НДК з позиції особистісно-орієнтованого підходу, що забезпечують визначені умови формування НДК у МФЕ, у якому чільне місце відводиться різноплановій, самостійній, активній науково-дослідницькій діяльності студентів.

Особистісно-орієнтований підхід при формуванні НДК у МФЕ передбачає використання таких методів, як:

- індуктивні та дедуктивні (використовують екосистемний підхід при вирішенні екологічних проблем на основі конкретних екологічних досліджень; допомагають розробити принципи й критерії ефективної екологічної політики з метою охорони природного середовища);
- за ступенем самостійного мислення студентів (формують самостійну екологічну картину здійснення екологізації виробництва та використання еколого-обґрунтованих методів; допомагають знайти власні проблемно-пошукові підходи до впровадження інноваційних методів виробництва);
- за ступенем керівництва науково-дослідницькою діяльністю (формують навички самостійності НДД, закріплюючи індивідуальний стиль відповідальності; позитивно впливають на розумовий розвиток та самовиховання);
- ситуаційні (розкривають здатність до реалізації власних здібностей, творчого інтелекту та екологічної грамотності; допомагають вирішенню екологічних проблем та розробляти стратегії збалансованого розвитку екосистем);
- інтерактивні (сприяють самооцінці знань, зростанню ролі вміння знаходити, аналізувати та узагальнювати інформацію щодо забезпечення екологічної безпеки, раціонального використання природних ресурсів);
- контролю (самоконтролю, взаємоконтролю) за ефективністю науково-дослідницької діяльності (виконують контрольну-регульовальну, контрольну-оцінювальну функції; організовують студентів до своєчасного засвоєння набутих знань, самоорганізації та відповідальності за власні результати НДД);
- бінарні (дозволяють застосовувати при НДД декілька підходів, які допомагають систематизувати дослідження, зробити аналіз екологічної ситуації);

– стимулювання (спрямовані на розвиток пізнавальних можливостей, розширюючи науково-дослідницькі здібності, сприяючи особистісному розвитку, підвищуючи якість професійної підготовки).

Екологічна освіта вимагає використання в навчальному процесі певної лабораторної бази. Це зумовлює необхідність використання інформаційних комп'ютерних технологій (ІКТ), що дозволяють моделювати природні процеси, прогнозувати їх зміни, проводити віртуальні наукові дослідження.

На думку А. Литвина, що «завдяки новітнім ІКТ створюються умови для неперервної самоосвіти і самовдосконалення особистості протягом всього життя; розвиваються навички творчої інформаційної діяльності (Литвин, 2009, с. 48).

В. Биков вважає, що завдяки ІКТ «вдається ефективніше розвинути природні здібності людини. Використання цих технологій у процесі навчання створює додаткові умови і зумовлює появу нових цілей та оновлення змісту освіти, дозволяє досягнути більш високих результатів навчальної діяльності, забезпечити формування і розвиток його власної освітньої траєкторії» (Биков, 2009, с. 141).

Ми цілком погоджуємося з думками цитованих авторів і наголошуємо, що використання ІКТ при формуванні НДК сприяє: формуванню у МФЕ пізнавальних здібностей; встановленню особистісного контакту із студентом; створенню сприятливої психологічної атмосфери до саморозвитку, самореалізації особистості.

Прикладом застосування особистісно-орієнтованого підходу при формуванні НДК у МФЕ може слугувати використання інформаційно-пошукових систем (ІПС) та ІКТ у навчальному процесі.

Нами створено ІПС, призначену для вибору технічних рішень очисного обладнання для очистки газових викидів, стічних вод та твердих відходів на прикладі функціонального класу магнітних сепараторів, принципи побудови та роботи якої наведено у статтях (Шведчикова, Солошич, Титюк, 2016, с. 338) та комп'ютерної програми «Sustainable development» для оцінки сталого розвитку країни та окремих її регіонів (Солошич, 2018, с. 165).

Формування НДК у МФЕ на основі особистісно-орієнтованого підходу із використанням створених ІПС та ІКТ відбувається при вивченні дисциплін: «Інформатика і систематологія» (1 курс, 2 семестр), «Обчислювальна техніка та основи програмування» (2 курс, 1 семестр), «Основи наукових досліджень в галузі екологічної безпеки» (2 курс, 2 семестр), «Урбоекологія» (3 курс, 1 та 2 семестри), «Економіка природокористування» (4 курс, 2 семестр), «Методологія та організація наукових досліджень» (5 курс, 1 семестр).

Так, при вивченні дисципліни «Інформатика і систематологія», використовуючи зазначені засоби МФЕ вчаться: опрацьовувати інформацію, структурувати дані; вивчають характеристики баз даних, системи управління ними; знайомляться з програмним забезпеченням, текстовими та табличними процесорами, системою управління базами даних екологічного спрямування.

При вивченні дисципліни «Основи екологічних досліджень в галузі екологічної безпеки», на прикладі ІПС, МФЕ: знайомляться із структурою заявки на винахід, відкриття, авторського права, патенту тощо; вчаться формулювати цілі, задачі, завдання, виконувати обробку результатів дослідження.

Вивчаючи навчальні дисципліни «Урбоекологія» та «Техноекологія» МФЕ: вивчають методику оцінки соціо-еколого-економічного стану регіону; виконують самостійні науково-дослідницькі завдання, метою яких є визначення природно-ресурсного потенціалу обраного регіону дослідження; здійснюють пошук очисного обладнання для очищення атмосфери, стічних вод та утилізації відходів та вносять патентну інформацію в електронну базу даних.

При вивченні дисципліни «Економіка природокористування» МФЕ характеризують виробничо-господарський комплекс та економічну сферу регіону: валовий продукт; індекси промислового виробництва, валового споживання; інвестицій в основний капітал; інтенсивності оновлення основних фондів; обсяг науково-дослідних робіт, імпорт та експорт товарів і послуг та ін.

В магістратурі, при вивченні навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень», враховуючи дані своїх попередніх досліджень ведуть самостійний пошук патентів та прототипів при патентуванні нових технічних рішень та роблять соціо-еколого-економічний аналіз розвитку регіонів та розробляють стратегічний план дій для досягнення їх сталого розвитку.

Результати досліджень заносяться до бази даних ІПС та ІКТ, що надає можливість поглибленню професійних знань для подальших наукових досліджень.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє констатувати, що реалізація особистісно-орієнтованого підходу при формуванні НДК у МФЕ дозволяє: побудувати навчання так, щоб студент усвідомлено залучався до пошуків нових самостійних, оригінальних наукових рішень відповідно до власних здібностей; враховувати індивідуальні особливості кожного студента; розвивати логічне мислення, креативність; створювати необхідні умови для реалізації індивідуального, диференційованого особистісного підходу; підвищити рівень пізнавальної наукової активності студентів; забезпечувати умови для всебічного розвитку особистості, сформувати потребу в глибокому оволодінні знаннями, в процесі формування НДК.

У подальших наукових розвідках плануємо дослідити технологічні можливості об'єднання діяльнісного та системного синергетичного підходів у практиці навчання та їхню реалізацію в процесі формування НДК у МФЕ.

Список використаних джерел

- Биков, В. Ю. (2009). *Моделі організації систем відкритої освіти*: монографія. Київ: Атіка.
- Боришевський, М. І. (1997). Духовні цінності в становленні особистості громадянина. *Педагогіка і психологія*, 1, 144-150.
- Гриньова, М. В. (Ред.). (2004). *Педагогічні технології: теорія та практика*: курс лекцій: навч. посіб. Полтав. держ. пед. ун-т. ім. В. Г. Короленка. Полтава: АСМІ.

- Зеер, Е. Ф. (1998). *Личностно ориентированное профессиональное образование*. Урал. гос. проф.-пед. ун-т. Екатеринбург: Изд-во УГППУ.
- Качалова, Л. П., Качалов, Д. В., Качалов, А. В. (2007). *Личностно-ориентированный подход в образовании: педагогика личности: пособие к спецкурсу*. Шадринск: Шадринский дом печати.
- Кулик, О. (2017). Особистісно орієнтований підхід до навчання як чинник мовленнєвого розвитку учнів. *Педагогічний процес: теорія і практика*, 2, 114-119. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2017_2_21.
- Литвин, А. В. (2009). Інформаційні технології в контексті формування освітнього середовища. *Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*: зб. наук. праць (Вип. 2, ч. 1. С. 86-90). Львів: ЛДУ БЖД.
- Маслоу, А. (1982). Самоактуалізація. *Психологія личности. Тексты* (С. 108-117). Москва: Изд-во Моск. ун-та.
- Сисоева, С. О., & Соколова, І. В. (2012). *Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження*. НАПН України. Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих, Маріупольський держ. гуманітарний ун-т. Київ: ЕКМО.
- Якиманская, И. С. (2005). Разработка технологии личностно-ориентированного обучения. *Вопросы психологии*, 2, 9-13.
- Якиманская, И. С. (2000). *Технология личностно-ориентированного обучения в современной школе*. Москва: Сентябрь.
- Shvedchykova, I., Soloshych, I., & Tytiuk, V. (2017). Creating a Learning Information Retrieval System for Selection of Electromechanical Devices for Cleaning of Gas Emissions, Waste water and Solid. *International Conference on modern electrical and energysys tems* November 15-17, (pp. 336-340). Kremenchuk.
- Soloshych, I. (2018). Application of "sustainable development" computer program in development of scientific and research competence in the study of discipline "urban ecology". *Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology*, VI (69), 36-39. Retrieved from www.seanewdim.com.

References

- Bikov, V. Yu. (2009). *Modeli organizatsiyi sistem vidkrytoyi osviti* [Models of organization of systems of open education]. Kyiv: AtIka [in Ukrainian].
- Boryshevskiy, M. I. (1997). Dukhovni tsinnosti v stanovlenni osobystosti hromadianyna [Spiritual values in the formation of the individual citizen]. *Pedahohika i psykhohohiia* [Pedagogy and psychology], 1, 144-150 [in Ukrainian].
- Hrynova, M. V. (2004). *Pedahohichni tekhnolohii: teoriia ta praktyka: Kurs lektsii: Navchalnyi posibnyk* [Pedagogical Technologies: Theory and Practice: Lecture Course: Tutorial]. Poltava: ASMI [in Ukrainian].
- Iakimanskaia, I. S. (2000). *Tehnologiya lichnostno-orientirovannogo obucheniya v sovremennoy shkole* [Technology student-centered learning in modern school]. Moskva: Sentyabr [in Russian].
- Iakimanskaia, Y. S. (2005) Razrabotka tekhnolohy lychnostno-oryentirovannogo obucheniya [Development of technology-centered student-centered learning]. *Voprosy psykholohyy* [Psychology Issues], 2, 9-13 [in Russian].
- Kachalova, L. P., Kachalov, D. V., & Kachalov, A. V. (2007). *Lichnostno-orientirovannyi podhod v obrazovanii: pedagogika lichnosti. Posobie k spetsk. [Personality-oriented approach in education: personality pedagogy. Allowance spetsk]. Shadrinskiy dom pechati* [in Russian].
- Kulyk, O. (2017). Osobystisno oriientovanyi pidkhid do navchannia yak chynnyk movlennievoho rozvytku uchniv [Personally oriented approach to learning as a factor in speech development of students]. *Pedahohichni protses: teoriia i praktyka* [The pedagogical process: theory and practice], 2, 114-119. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2017_2_21 [in Ukrainian].
- Litvin, A. V. (2009). Informatsiyni tehnologiyyi v konteksti formuvannya osvitnogo seredovischa [Information technology in the context of the formation of the educational environment]. *Informatsiyno-telekomunikatsiyni tehnologiyyi v suchasniy osviti : dosvid, problemi, perspektivi* [Information and telecommunication technologies in modern education: experience, problems, perspectives]: zb. nauk. prats (Vyp. 2, ch. 1. S. 86-90). Lviv: LDU BZhD. [in Ukrainian].
- Maslou, A. (1982). Samoaktualyzatsiya [Self-actualization]. *Psykhohohiia lychnosty. Teksty* [Psychology of Personality. Texts] (pp. 108-117). Moskva [in Russian].
- Shvedchykova, I. Soloshych, I., & Tytiuk, V. (2017). Creating a Learning Information Retrieval System for Selection of Electromechanical Devices for Cleaning of Gas Emissions, Waste water and Solid. *International Conference on modern electrical and energysys tems*, 15-17 November (pp. 336-340), Kremenchuk.
- Soloshych, I. (2018). Application of "sustainable development" computer program in development of scientific and research competence in the study of discipline "urban ecology". *Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology*, VI (69), 36-39. Retrieved from www.seanewdim.com.
- Sysoieva, S. O., & Sokolova, I. V. (2012). *Problemy neperervnoi profesiinoy osvity: tezaurus naukovoho doslidzhennia: nauk. vydannia* [Problems of Continuing Professional Education: Thesaurus of Scientific Research: sciences. edition]. Kyiv: ЕКМО [in Ukrainian].
- Zeер, E. F. (1998). *Lichnostno orientirovannoe professionalnoe obrazovanie* [Personally oriented vocational education]. Ekaterinburg: Izdatelstvo UGPPU [in Russian].

SOLOSHYCH I.

Kremenchuk Mykhailo Ostrogradsky National University, Ukraine

PERSON-ORIENTED APPROACH TO FORMING SCIENTIFIC AND RESEARCH COMPETENCE OF FUTURE ENVIRONMENTALISTS

In the course of the research the theoretical and practical development of the problem of a person-oriented approach to the formation of research and development competence was analyzed. The research was conducted using a systemic synergistic approach, using general scientific methods of analysis, syn-thesis and comparison. The essence of the concepts of "person-oriented learning", "person-oriented approach" is revealed.

Conditions and methods of organization of the educational process during the formation of the scientific and research competence from the standpoint of person-oriented approach are considered. It is determined that the use of developed information retrieval systems and computer tools in the educational process realizes the principles of scientific, professional orientation, practical significance and creates the necessary conditions for the implementation of an individual, differentiated person-oriented approach in the formation of research and development competence.

An example of the application of a person-oriented approach in the formation of the research competence of future environmental specialists is provided with the help of the developed information-retrieval system of the purification equipment, which allows forming integrative knowledge from ecology and other branches of knowledge.

The results of the research may form the basis for further scientific analysis - the development of theoretical and methodological foundations for the formation of scientific research competence of future specialists-ecologists.

Keywords: *research competence; future specialists-ecologists; person-oriented approach.*

Стаття надійшла до редакції 21.02.2019 р.

УДК: 796.011

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.23.183263>

ІРИНА ТАРАНЕНКО

ORCID ID 0000-0003-1128-3803

ЮЛІЯ ЗАЙЦЕВА

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗМІСТУ ПОНЯТЬ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА», «СПОРТ», «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

У статті розкрито суперечності щодо змісту та використання основних понять та термінів, які складають концептуальну основу теорії фізичної культури як науки. Стаття спрямована на аналіз змістової характеристики понять «фізична культура», «спорт», «фізичне виховання» та визначення особливостей їх використання в сучасній науково-методичній літературі. Доведено, що термін «фізична культура» відображає ширші уявлення про процес фізичного розвитку людини, ніж терміни «фізичне виховання» та «спорт».

Ключові слова: фізична культура; спорт; фізичне виховання; фізична культура особистості

Постановка проблеми. У сучасних умовах в теорії фізичної культури спостерігається неоднозначне ставлення до змісту та використання основних понять та термінів, які складають концептуальну основу даної науки. Так, низка вчених стверджує, що неправомірно розглядати спорт лише як частину фізичної культури, бо він є компонентом інших сфер культури суспільства і особистості. Натомість інші дослідники наполягають на протилежному: словосполучення «фізична культура і спорт» неприйнятне, бо створює в теорії і практиці багато протиріч і непорозумінь (Сутула, & Власов, 2013, с. 103-105).

Існування даних суперечностей вимагає проведення спеціального аналізу даної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний рівень вивченості проблеми сутності і змісту основних понять і термінів теорії фізичної культури можемо прослідкувати за низкою досліджень як зарубіжних так і вітчизняних учених, зокрема: В. Бальсевич, В. Валісва, Г. Власов, М. Візітсй, Ю. Железняк, Ю. Євсєєв, С. Коровін, Т. Круцевич, Ю. Курамшин, Л. Лубишева, Л. Матвєєв, І. Мудрик, В. Сутула, Б. Шиян на ін. Аналіз цих наукових досліджень свідчить про існування суперечностей та невизначеності, що в свою чергу вказує на необхідність проведення спеціального аналізу сутності дефініцій «фізична культура», «спорт», «фізичне виховання».

Мета статті: здійснити змістову характеристику понять «фізична культура», «спорт», «фізичне виховання» та проаналізувати особливості їх використання в сучасній науково-методичній літературі.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, фізична культура – частина загальної культури суспільства яка спрямована на укріплення і підвищення рівня здоров'я. При цьому вона виконує соціальну функцію – виховання всебічно і гармонійно розвиненої особистості.